

Litterarum i la Fira del Llibre Ebrenc: els espectacles literaris en llengua catalana s'impulsen des de l'Ebre

L'objectiu principal d'aquest article és exposar les claus per entendre què ha passat en el món del llibre a les comarques centrals dels Països Catalans en els darrers deu anys i per què fins i tot ja es defineix aquest fet com un fenomen positiu envers la promoció del món del llibre i dels espectacles en llengua catalana en general. Pensen que aquest fet també provocarà canvis en la manera de promocionar la lectura o, com a mínim, la farà replantejar.

És per aquest motiu que l'article se centra en la filosofia i en els detalls que han fet que una fira de llibres en una zona concreta de tot el domini lingüístic hagi aconseguit girar la vista del món literari català cap a aquest centre geogràfic i lingüístic, i com amb una nova fira de promoció d'espectacles, certament singular, es pot potenciar la literatura en llengua catalana com a valor, com a identitat territorial i nacional i com a idea base per aconseguir que més gent gaudeixi de la literatura i hi accedeixi en diversos formats, i no només en els ja coneguts fins ara. La simbiosi de tot plegat és la raó i la clau del perquè això passa a redós del riu més cabalós de la península Ibèrica, l'Ebre, i del fet que la gent que impulsa la cultura en aquesta zona destaca especialment en aquest camp aquests darrers anys.

És força clar que cada vegada més a les Terres de l'Ebre, en el seu sentit més ampli en l'àmbit cultural i no estrictament polític (Ribera d'Ebre, Terra Alta, Baix Ebre, Montsià, Priorat, Baix Cinca, Matarranya, Ports, Alt Maestrat i Baix Maestrat), comptem amb un gruix de gent que, després de passar llargues temporades fora de casa, per estudiar, per treballar o per altres circumstàncies, quan hem tingut l'oportunitat de retornar de manera parcial o totalment a la nostra terra natal, pensem constantment què podem fer per enriquir-la per mitjà d'activitats de repercussió social i cultural del nivell de les que hem vist als llocs on hem residit

durant un grapat d'anys. Amb aquesta idea, un grup de persones de la Ribera d'Ebre, fa ja més de dotze anys, vam trobar necessari crear i organitzar una activitat que fos aglutinadora, anomenada Fira del Llibre Ebrenc, i que anys més tard va donar fruit a Litterarum, la fira d'espectacles literaris, de què ja s'han fet set edicions comptant aquesta de 2014. La raó principal d'aquestes persones de fer això és que som gent que anem a buscar les circumstàncies i, si no les trobem, fem tot allò que calgui perquè hi siguin, i mirem de contribuir així al fet que tots puguem sentir-nos cada vegada millor amb nosaltres mateixos i amb la societat que ens envolta.

Aquest grup, vinculat al Centre d'Estudis de la Ribera d'Ebre, l'Ajuntament de Móra d'Ebre i l'Institut Ramon Muntaner, vam crear una fira de llibres, una activitat de la qual fins aquell moment (2003) no es coneixia cap experiència de característiques similars ni a les Terres de l'Ebre ni a la resta de província de Tarragona, i sempre amb la clara intenció de fomentar la lectura i el coneixement social del món del llibre a les comarques centrals dels Països Catalans. L'objectiu era ben clar: promocionar els autors i els llibres de la nostra zona d'influència més propera i comuna culturalment entre la gran massa social ebrenc de manera ferma, clara i professional, i crear un ambient festiu, un lloc on pogués aprendre coses la gent del sector del llibre; un cap de setmana on poder conèixer, llegir i comprar llibres, per mitjà d'una activitat diferent, distesa, amb presentacions i xerrades interessants, un lloc on el públic pogués conèixer els autors de primera mà i els autors, els seus lectors, i tot envoltat amb la possibilitat de veure la realització d'espectacles literaris diversos per fer xalar molt més els visitants.

Quan la Fira del Llibre Ebrenc tenia ja quatre anys de vida, des de l'organització vam pensar que calia nodrir-la amb més espectacles que tinguessin la literatura feta a l'Ebre com a eix principal. Comencem a fer-ne la cerca, a pensar què i qui havia pogut fet alguna cosa de tipus professional sobre aquesta temàtica, i la nostra sorpresa va ser grossa: no existia pràcticament res en concret en el nostre àmbit. Igual que quan se'ns va ocórrer fer una fira de llibres a la zona d'influència cultural de l'Ebre, ara tornàvem a tenir la possibilitat de donar visibilitat als artistes que s'inspiraven en la literatura catalana que els era més propera i que volien posar en escena. Amb il·lusió, força i coratge, l'equip de treball es va posar a cercar possibles artistes, va assessorar-los en possibles textos a musicar o a interpretar i, finalment, va programar les primeres edicions de Litterarum amb espectacles amb segell literari ebrenc. Vam aconseguir un èxit de públic important i va ser un gran reforç per continuar amb la feina iniciada uns quants anys abans.

En les diverses edicions, una vegada finalitzades, sempre ens trucava algun regidor d'algun ajuntament proper, o ens parava pel carrer i ens felicitava pels espectacles de qualitat que programàvem, i ens preguntava on els podien trobar per contractar-los. Això va fer-nos adonar que calia portar-ne més, i que calia promo-

cionar-los no com a espectacles solament, sinó amb la característica especial d'espectacle literari ebrenc, d'espectacle que tenia cura de la literatura i mirava d'apar-la al públic d'una manera diferent. L'any 2008 es programen quatre espectacles de temàtica diversa però basats en textos literaris d'escriptors ebrenchs, com són Gerard Vergés, Artur Bladé, Andreu Carranza, Albert Roig, Cinta Mulet, entre altres, molts dels quals coproduïts per la Fira del Llibre Ebrenc, amb un gran èxit de públic. En finalitzar l'edició, l'organització es planteja promocionar-los de manera especial, crear una marca gràfica unitària, donar-los a conèixer entre els ajuntaments del territori i fer una campanya publicitària amb imatge i textos explicatius propis a Internet. Era tan important invertir en la promoció de l'artista com en la de l'escriptor/a que amb la seua literatura havia inspirat aquell espectacle. El binomi artista-escriptor/a funcionava! Així naixia la fira d'espectacles literaris de manera professional.

La repercussió i el suport per part de diversos professionals van ser tan bons que s'inicia una cerca d'activitats culturals d'arreu del país que programen espectacles per analitzar si aquests són o no de tipus literari. Se'n troben força, sempre n'hi ha hagut, però en pocs casos reben una promoció especial els escriptors/es en què es basa aquell espectacle tot i ser literari. En alguns llocs, al costat de l'espectacle s'acompanyava el nom de l'escriptor/a d'aquells textos, però no apareixia al mateix nivell que l'artista perquè tingués socialment una valoració o una repercussió especial. Ens adonem també que en cap cas no existia una base de dades o un lloc de referència on poder trobar o veure més espectacles amb aquestes característiques i que en molts casos es pensava en espectacles de qualitat, però que feia anys que ja s'havien fet i s'havien deixat de programar. Una llàstima, tot plegat, però una gran oportunitat de crear un esdeveniment que donés sortida a tota aquesta situació.

Aprofitant la relació que teníem, gràcies a la Fira del Llibre Ebrenc, amb la Institució de les Lletres Catalanes, vam demanar una reunió amb la intenció d'exposar-li la nostra idea. Cal dir que la Institució de les Lletres Catalanes és la branca que té el Departament de Cultura per promocionar els escriptors/es de la literatura catalana d'arreu de tot el domini lingüístic i era el lloc idoni on exposar un projecte així. La proposta era realitzar una fira, no un festival o mostra, on en un mateix espai es poguessin trobar creadors i artistes d'espectacles basats en literatura catalana amb programadors, regidors i tècnics de Cultura, etc., i aquests darrers els poguessin conèixer i tinguessin la possibilitat de contractar-los. Vam exposar les possibilitats que havíem detectat en les dues primeres edicions ebrenques de Litterarum mitjançant la programació d'un nombre important d'espectacles literaris i el fet de promocionar-los sota una mateixa marca d'activitat, els pros i contres que hi veïem, i sobretot la idea que el projecte havia d'anar sota el guiatge de la Institució de les Lletres Catalanes. També vam exposar que Móra

d'Ebre era al bell mig del mapa del domini lingüístic i que per distància era el lloc perfecte per posar la literatura catalana en escena i fer-la arribar al màxim nombre de públic amb una iniciativa certament innovadora. La nostra sorpresa va ser que no érem els primers a tenir aquesta idea; alguna altra ciutat del país havia pensat algun cop una proposta similar, però semblava que potser no estava tan treballada i meditada com la nostra i potser no tenia una experiència prèvia en què basar-se com sí que teníem nosaltres. Al cap d'unes quantes setmanes, ens vam tornar a veure i és el moment en què s'aprova el projecte i se'ns informa que Móra d'Ebre i les Terres de l'Ebre són les escollides per tirar endavant aquesta nova plataforma de promoció dels espectacles que tenen la literatura catalana com a eix central. Era un mes d'octubre de l'any 2009, i naixia Litterarum, fira d'espectacles literaris de Móra d'Ebre. Penso que la feina ja iniciada a Móra d'Ebre amb la seua Fira del Llibre Ebrenç va ser clau per ser els escollits, però també va ajudar molt la visió, potser avançada, que es va tenir a l'hora de mirar d'analitzar noves formes de fer arribar la literatura a través de l'escena.

Diverses persones de l'organització anys enrere havíem assistit a fires d'espectacles de referència al país com són Tàrraga, Vic, Manresa, Reus o Vila-seca buscant espectacles literaris. Sempre comentàvem la mancança que les Terres de l'Ebre tenien també en el camp de les fires per a professionals programadors. No enteníem com era possible que a totes les Terres de l'Ebre mai cap de les seues poblacions no hagués tingut el pensament de crear una fira adreçada a programadors, a professionals de la gestió cultural, a regidors i ajuntaments que tenen la necessitat de fer espectacles. Móra d'Ebre era la primera població ebrenca a tirar endavant un projecte així, i gràcies a aquella empenta inicial i al suport de les administracions que han cregut en el projecte ara podem parlar de Litterarum.

Gràcies a l'impuls clar, ferm i decidit de Laura Borràs, directora de la Institució de les Lletres Catalanes des del 2013, i de la resta d'àrees del Departament de Cultura que ens assessoren i ajuden, i de l'actual alcalde de Móra d'Ebre, Joan Piñol, que quan era regidor a l'oposició ja va veure que la nostra era una idea que podia situar Móra d'Ebre com a referent cultural català, aquest és un projecte que va madurant a poc a poc, a foc lent, sense estridències i no deixant indiferent a ningú quan el coneix. Cada any s'han assolit objectius importants perquè així es vagi solidificant i creant una base forta, a partir d'un missatge clar, directe i professional, en un àmbit ampli com és tot el domini lingüístic català, principalment Catalunya, el País Valencià, les Illes Balears, però sense oblidar els veïns de la Franja, Andorra, l'Alguer o la Catalunya del Nord. Aquest fet de transnacionalitat també costa trobar-lo en les diverses activitats culturals que es fan a casa nostra, però pensem que el futur del món cultural a casa nostra que tingui la necessitat i la virtut d'atraure gent de fora de les nostres comarques no ha de tenir por d'acollir i recollir propostes que surtin de les activitats pensades i fetes des de la zona de l'Ebre, i les nodreixin.

Litterarum i la Fira del Llibre Ebrenc caminaran cap a la consolidació i el reconeixement, apostant per propostes artístiques noves i diferents que tinguin la base literària com a eix central. Mirarà de canviar l'estereotip que es té d'aquests tipus d'espectacles entre el públic, tot avançant en la seua penetració en l'oci cultural de la gent del nostre país. I, finalment, posarà un punt fort i contundent en el mapa cultural dels Països Catalans, que ens situarà al mig de tot, com la nostra geografia indica. En els propers anys es coproduiran espectacles amb altres fires, a partir d'esdeveniments literaris i amb municipis que ja tinguin festivals de característiques similars. També es crearan rutes i paquets específics que facin venir públic de fora a gaudir de la varietat i la qualitat de les propostes programades. Es vol ajudar a aconseguir que tots els municipis catalans tinguin la possibilitat de gaudir d'espectacles de qualitat a partir de la nostra literatura en els seus actes culturals.

Litterarum des de fa dos anys capta espectacles perquè aquells ajuntaments que els contractin immediatament després de la fira puguin tenir descomptes importants del preu real durant l'any. Aquesta és una oportunitat que no hem de perdre, que els nostres ajuntaments han d'aprofitar, perquè no cal fer res més que visitar la Fira, xalar veient els espectacles programats i després contractar els que més agradin. Així de senzill és si ets un gestor cultural, regidor, activista cultural, etc. Només cal inscriure-s'hi i venir a Móra d'Ebre el primer cap de setmana de juny.

En conclusió, amb la Fira del Llibre Ebrenc, que és un referent en les fires de llibres del país, es crearà definitivament un sector del llibre professional a l'Ebre, amb relacions i sinergies rellevants que són ja ben evidents en el panorama literari català, per exemple. Diversos territoris ens han visitat per conèixer el projecte (Pirineus, Penedès i altres) i mirar de fer-lo de manera similar a casa seua. Estem molt orgullosos que així sigui i a nosaltres només ens queda treballar encara més perquè Litterarum també sigui un referent destacat. Aquest és un projecte únic, que no té precedents, que cada any atrau més gent, i que, entre tots, organitzadors, col·laboradors, artistes, escriptors i públic, hem de mirar de fer tan gran com sigui possible. L'Ebre, com ha fet des de fa mil·lennis, ens abraçarà i ens donarà la força necessària per aconseguir-ho. Només cal que tots escoltem el seu brogit. És a les nostres mans.

ALBERT PUJOL

Director de Litterarum i de la Fira del Llibre Ebrenc de Móra d'Ebre